

De private bedriftene – Hva betyr de i Trøndelag?

November 2024

Prosjektbeskrivelse

Junior Consulting har blitt engasjert av Trøndelagsstiftelsen, SpareBank 1 Samfunnsutbytte og Næringsalliansen Trøndelag for å lage en rapport om de private bedriftene i Trøndelag og hva de betyr for regionen. Rapporten ønsker å kaste lys på næringslivet og avdekke de samfunnsbidragene og ringvirkningene folk flest ikke tenker over. I ytterste konsekvens ønsker vi at leseren skal stille seg spørsmålet «Hva hadde egentlig Trøndelag vært uten de private bedriftene?»

Private bedrifter består av et mangfold av mennesker som er stolte av arbeidet sitt, og vi nyter alle godt av de positive ringvirkningene næringslivet skaper. Samfunnet slik vi kjenner det er avhengig av et verdiskapende privat næringsliv for å fungere. Derfor er det viktig at vi heier på dem som hver dag bidrar til å gjøre Trøndelag og Norge til et bedre sted, og at vi sikrer de rammevilkårene de trenger for å fortsette denne innsatsen.

Rapporten tar for seg å kartlegge de private bedriftene i Trøndelag og dynamikken dem imellom og i forhold til samfunnet for øvrig, for så å identifisere de viktigste faktorene i samfunnsbidraget fra næringslivet og hvilke ringvirkninger det skaper. Avslutningsvis vil fremtidsutsiktene til det private næringsliv drøftes.

Junior Consulting og bestillere

Junior Consulting er et konsultentselskap som er styrt og drevet av studenter ved NTNU. Selskapet tar på seg oppdrag innen strategi, teknologi/IT og design. Formålet er å bistå næringslivet med tjenester av høy kvalitet, samtidig som konsulentene skaffer relevant og verdifull arbeidserfaring.

Det er akademisk bredde blant selskapets ansatte, med bakgrunn fra blant annet industriell økonomi, datateknologi, industriell design, kommunikasjonsteknologi m.fl.

Prosjektet er gjennomført for Trøndelagsstiftelsen, Næringsalliansen Trøndelag og Sparebank 1 SMN

Uten riktige rammevilkår vil dagens sterke Trøndelag være dårlig posisjonert for fremtiden. Private bedrifters ringvirkninger er den skjulte driveren i regionen

Enorme ringvirkninger fra private bedrifter

- **3,5 mill. kroner omsetning og 1 mill. verdiskapning per sysselsatt**

De 14 821 private bedriftene i Trøndelag er avgjørende for bosetting, sysselsetting og offentlige tilbud. I sum representerer de store, de mellomstore og de små bedriftene kjernen i et økosystem som holder lokalsamfunn og Trøndelag som helhet i livet.

- **98% av verdiskapningen går tilbake til arbeidstakere, skatter og reinvesteringer**

Overskuddet som private bedrifter sitter igjen med etter at alle kostnadsposter er fratrukket vil bli anvendt i regionen, og bidra til økonomisk vekst. Det er kun en liten del som går til personlig utbytte til eierne

- **De private bedriftene i Trøndelag bidrar direkte med 42 mrd. kroner i skatteinntekter**

Skatteinntektene som stammer fra regionen blir brukt til å finansiere offentlige tjenester og goder.

- **6 av 10 er sysselsatte i privat sektor**

På tross av at Trøndelag har en sterk offentlig sektor, i form av blant annet NTNU og St. Olavs Hospital, så er privat sektor den største arbeidsgiveren i regionen. Dette er mye grunnet de større bedriftene.

...men samtidig grå skyer på himmelen

- **Begrenset tilgang på risikokapital**

Trøndelag som region har en sterk historikk med suksessfulle oppstartsbedrifter, hvor institusjoner som NTNU og SINTEF har vært viktige bidragsyttere. Likevel er ikke tilgangen på risikokapital like god som den burde være, og dette fører til at mange av morgendagens løsninger ikke får vokse frem.

- **For svak kommersiell styrke og kompetanse**

På tross av Trøndelags posisjon som teknologihovedstad, med NTNU og regionens unike kompetanse, er det for lite kraft i den kommersielle delen av økosystemet. Det kan bla. skyldes at Norge ikke har de rette virkemidler eller kultur for å stimulere kommersiell innovasjon. Dette kan svekke det regionale arbeidsmarkedets attraktivitet og bidrar til at regionen mister viktig kompetanse.

- **Formuesskatten svekker næringslivets vekst**

Bedrifter og med eiere bosatt i Norge/Trøndelag blir hemmet av de norske skattene på eierskap i næring (formues- og utbytteskatt). Ved å bruke markedsverdi fremfor likviditet som beregningsgrunnlag blir eiere nødt til å ta ut utbytte for å dekke kostnaden, noe som reduserer evnen til reinvesteringer, som er nøkkelen til vekst hos bedrifter.

Innhold

01 Privat sektor i Trøndelag er ryggraden i regionen	6
01.1 Oversiktsbilde	7
01.2 Dynamikk	8
01.3 Offentlig samspill	12
02 Privat næringsliv gir store samfunnsbidrag og ringvirkninger	15
02.1 Skatt	17
02.2 Sysselsetting	18
02.3 Lokalsamfunn	19
02.4 Nyttige goder	22
02.5 Reinvesteringer	24
03 Privat sektor. Sterk i dag, svak i morgen?	29
03.1 Utfordringer	31
03.2 Nødvendige tiltak	32
03.3 Hovedfunn	33
04 Appendix	35

01

Privat sektor i Trøndelag er ryggraden i regionen

85% av bedriftene i Trøndelag er private, og hver ansatt omsetter for **3,5 mill. kroner**, hvorav **1 mill. kroner** er direkte verdiskapning. **Arbeidskraft** og **kapital** er katalysatorene for vekst og verdiskapning i bedrifter, og Trøndelag er et godt sted å drive en bedrift på grunn av et omfattende økosystem.

Trøndelag har et sterkt privat næringsliv som utgjør regionens bærebjelke

I Trøndelag står privat sektor svært sterkt. I 2023 var **150 405 av de 247 969 yrkesaktive** i Trondheim sysselsatte i private bedrifter. Med en privat sektor som spenner seg fra utvinning av naturressurser til varehandel, bygg og anlegg, finans og selvfølgelig teknologi er Trøndelag en diversifisert region med bred kompetanse spesielt viktig for Norge i fremtiden.

Samme året omsatte de for over **507 mrd. kroner**, altså nesten **3,5 mill. kroner per hode**. Noe som skiller Trøndelag fra andre regioner i Norge er den **tunge kompetansen innen teknologi** samt **oppstartsmiljøet** som har oppstått rundt regionens **ledende forskings- og utdanningsinstitusjoner**.

Denne kompetansen er driver for Trøndelags årlige verdiskapning på om lag **1 mill. kroner** per ansatt i privat sektor, og regionen tiltrekker seg internasjonal oppmerksomhet for sitt innovative miljø. Et **godt samarbeid med sterke offentlige institusjoner og aktører** innen akademia og risikokapital er også avgjørende for at næringslivet blomstrer uavhengig av bedriftens størrelse. Trondheim kom på tredjeplass i EUs «**The Rising Innovative City Category**», og regionen er hjem til én av Norges enhjørninger.

Vi ser flere sterke industrielle næringsklynger i regionens distriker, blant annet på Frøya. I disse klyngene står det ofte en hjørnestensbedrift sentralt, som gir **livsgrunnlag for lokalsamfunnet** gjennom kjøpekraft av løsninger og varer lokalt.

Nøkkeltall

85%

Av bedrifter er private

3,5 mill. kroner

Omsetning per ansatt

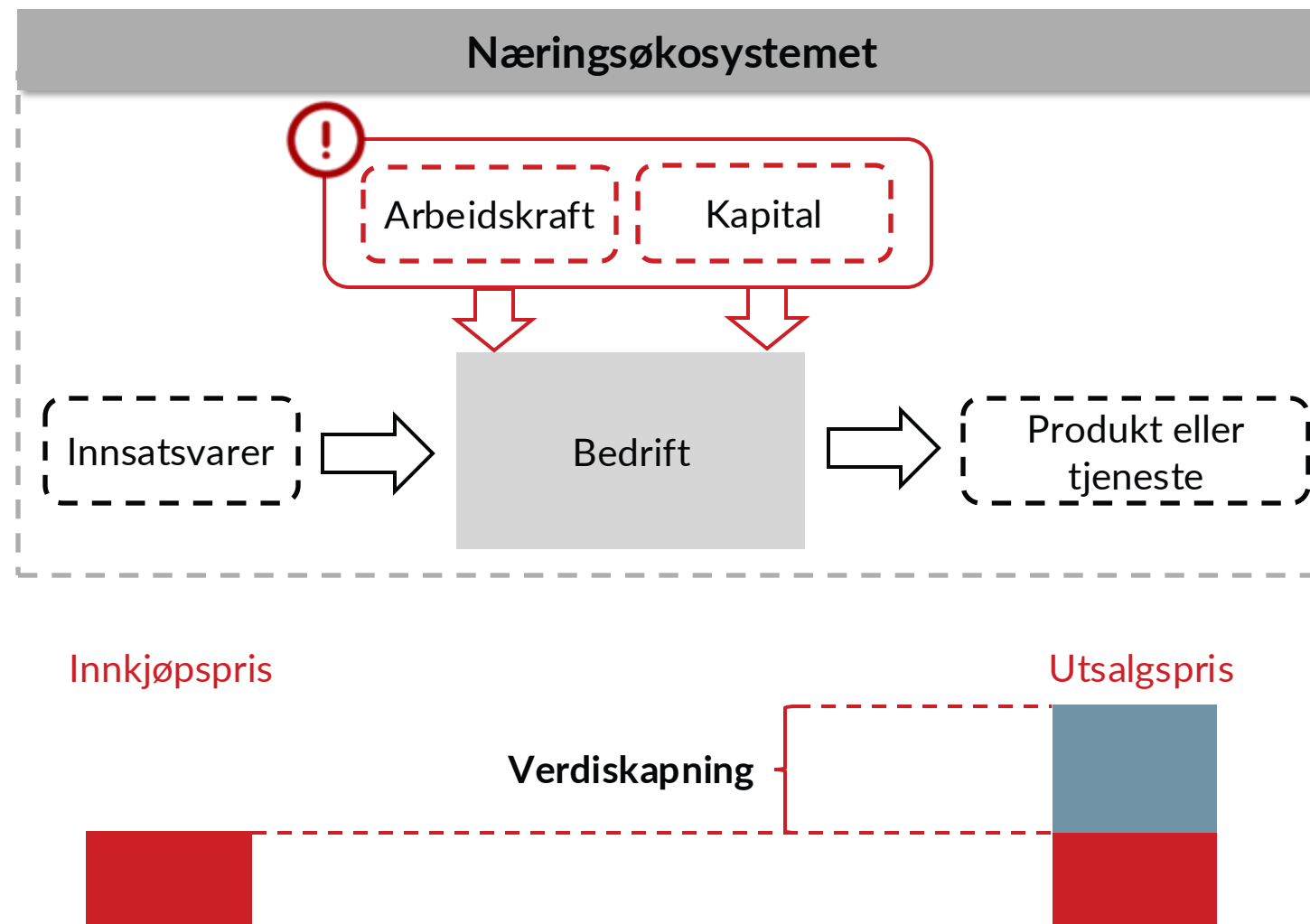
1 mill. kroner

Verdiskapning per ansatt

Arbeidskraft og kapital er katalysatorene for verdiskapning

Forretningsvirksomhet handler om å foredle innsatsvarer for å skape et produkt eller en tjeneste kundene verdsetter – det er dette som er verdiskapning. For å få til dette er bedrifter avhengige av tilgang på to ressurser de knapt kan få nok av, **arbeidskraft og kapital**.

Arbeidskraft og kapital er knappe ressurser som det er viktig at allokeres til de bedriftene som har høyest **verdiskapning**. **Verdiskapning defineres som merverdien som skapes av all økonomisk aktivitet i en region**. For private bedrifter tilsvarer dette summen av driftskostnader før av- og nedskrivninger tillagt personalomkostninger. I offentlig sektor som ikke produserer markedsrettede varer og tjenester tilsvarer verdiskapningen summen av lønnskostnader, netto produksjonsskatter og kapitalslit.

Det er gode forutsetninger for å starte vellykkede bedrifter i Trøndelag

Naturressurser

Fiskeri, landbruk, skogbruk, mineralutvinning og utvinning av fornybar energi står sterkt i Trøndelag. I 2023 stod disse bransjene for rundt 10% av den samlede omsetningen og 16% av verdiskapningen* i regionen.

Høykompetanse

Sterke utdannings- og forskningsinstitusjoner har gjort Trondheim til teknologihovedstad, og fostret teknologer som er verdensledende på sine felt. Over 37 000 studenter samt flere enn 5 200 forskere spiller en viktig rolle for de nesten 800 teknologiselskapene i byen.

Trøndelag har et sterkt økosystem som støtter bedriftene gjennom livsløpet

Utdannings- og forskningsinstitusjoner

Sterke akademiske institusjoner som NTNU og SINTEF er opphav til både gründeridéer og kompetente ansatte.

8 333 studenter uteksaminert i 2023

432 doktorgrader i 2023

73 selskaper startet ved NTNU i 2023

Startup-miljø, tilgang på privat og offentlig risikokapital

Regionen har et godt tilbud om bla. coworking for oppstartsbedrifter, samt private og offentlige aktører innen risikokapital.

Statens risikokapitalselskap Investinor har sitt hovedkontor i Trondheim

Gründerne til to av fire aktive norske enhjørninger studerte ved NTNU*

CoFounder

Viking Venture

Etablerte selskaper med global tilstedeværelse

Trondheim er sentrum for en klynge med høyteknologiske selskaper. I Trøndelag er det flere sterke næringsklynger, f.ek.s marine næringsklynger i Hitra-/Frøya regionen og ytre Namdal.

9 selskaper på notert Oslo Børs har hovedkontor i Trøndelag

91 selskaper i Trøndelag hadde over 1 mrd. kroner i omsetning i 2023

- explore more -

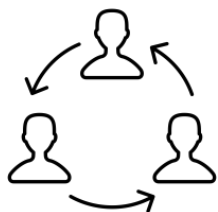
De ulike økosystemene i regionen skjerper bedriftenes konkurransevne

Samlet geografisk lokasjon

Bedrifter lokalisert på samme geografiske sted kan dra nytte av **synergieffekter** som styrker klyngen. Dette kan føre til at flere mindre bedrifter vokser frem ved å gi **stordriftsfordeler** til mindre bedrifter som ellers ikke hadde hatt størrelsen til det.

Erfarings- og ressursdeling mellom bedrifter

Bedrifter som er lokalisert samme sted opparbeider felles ressurser, arbeidskraft og infrastruktur. Dette vil gagne bedriftenes **konkurransevne** ved at erfaringer og ressurser blir delt mellom bedriftene.

Konkurranse mellom lokale leverandører

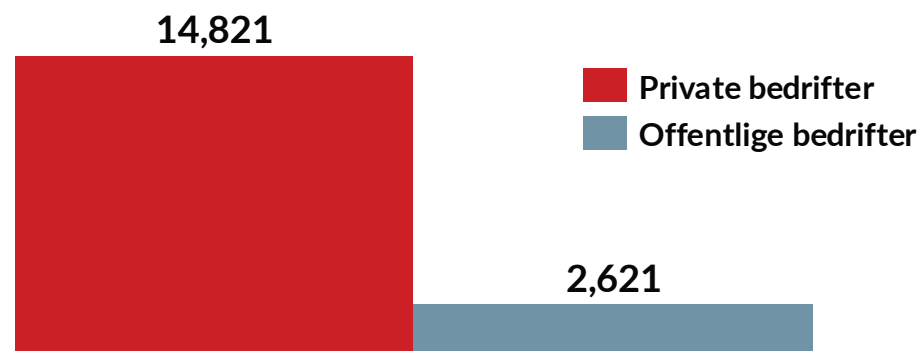

Dersom det oppstår konkurranse mellom leverandører i en klynge, vil det føre til økt **innovasjonspress** når hver enkelt leverandør må kjempe om samme kunder.

Private bedrifter er ryggraden i Trøndelag

Trøndersk næringsliv er private bedrifter

Antall bedrifter med over 1 sysselsatte i Trøndelag

Privat sektor skaper mest verdi i næringslivet

Bruttoprodukt for næringslivet i Trøndelag i 2023, mrd. kroner

Kilder: Egne analyser, SSB tabell 13 472, 12937, Menon Economics. Alle tall i kroner
Merk at offentlig forvaltning er holdt utenfor verdiskapning

Nøkkeltall

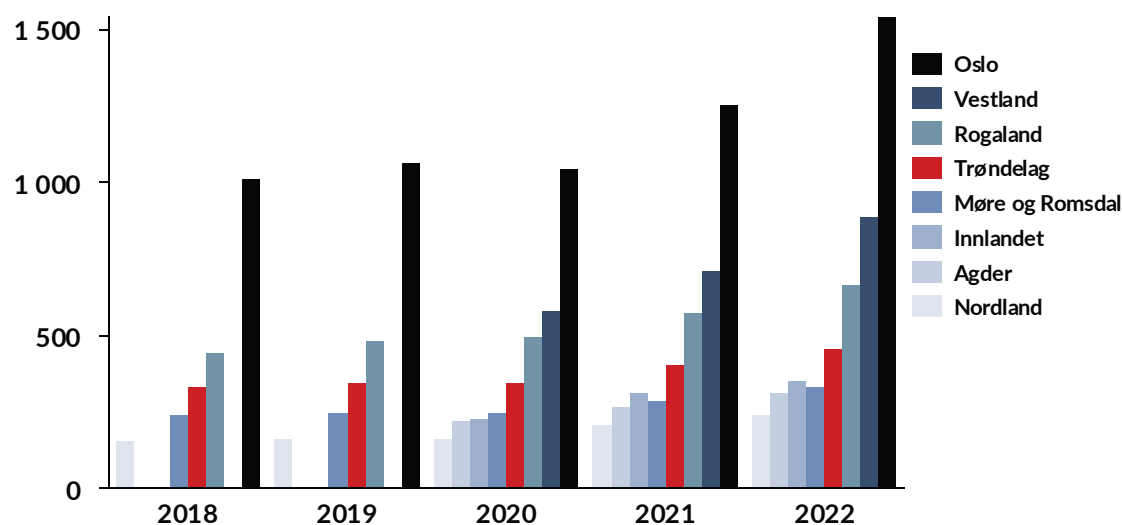
Av Trøndelags **17 442** bedrifter med flere enn 1 sysselsatte er **14 821**, eller **85%** private

Av en total verdiskapning i næringslivet på **172 mrd. kroner** i 2023, stod privat sektor for **153 mrd. kroner**, eller **89%**. Det er **1 mill. kroner per ansatt** i privat sektor

Trøndelag er en sterk region i Norge

Markedet i Trøndelag er stort på landsbasis

Total omsetning per fylke, mrd. kroner*

Nøkkeltall

507 mrd. kroner

Omsetning i privat sektor (23)

Det er høy økonomisk aktivitet i regionen, på tross av at man ikke er et befolkningsentrum slik som Oslo eller har umiddelbar nærhet til den norske kontinentalsokkelen

305 000 kroner

Eksport per sysselsatt (23)*

>150%

Vekst siste ti år

Kilder: Egne analyser, SSB tabell 13 472, Menon Economics. Alle tall i kroner.

*Tall for 2018 og 2019 mangler for Agder og Innlandet grunnet fylkessammenslåing i 2020

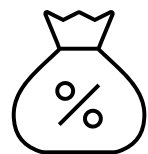
Offentlig sektor er svært viktig for å utvikle en sterk privat sektor som skaper ringvirkninger på sikt

Risikokapital er en grunnleggende forutsetning for at bedrifter skal kunne vokse seg større. Det norske næringslivet kjennetegnes av høy risikoaversjon, og dermed er statlige initiativer som **Investinor**, **Argentum** og **Nysnø** essensielle for oppstartsbedrifter.

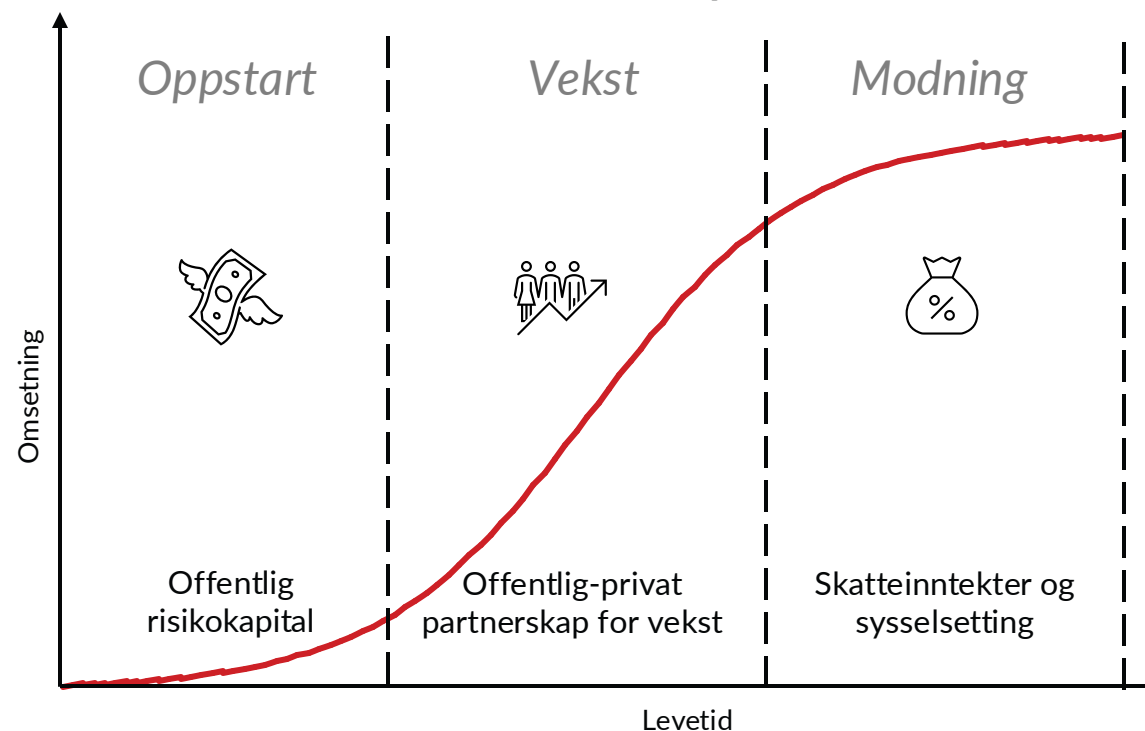

Offentlig-private partnerskap kan komme i flere former, men noen mer fremtredende varianter er at offentlig sektor leier ut infrastruktur, joint ventures med risikodeling og støtte for akselerert vekst.

Etter at den private bedriften har vokst seg stor vil de bidra med økt sysselsetting og skatteinntekter til det offentlige. Dette gir ringvirkninger utover skatteprovenyet, med tanke på de sosiale effektene som befolkningen tjener på.

Bedrifters livssyklus

02

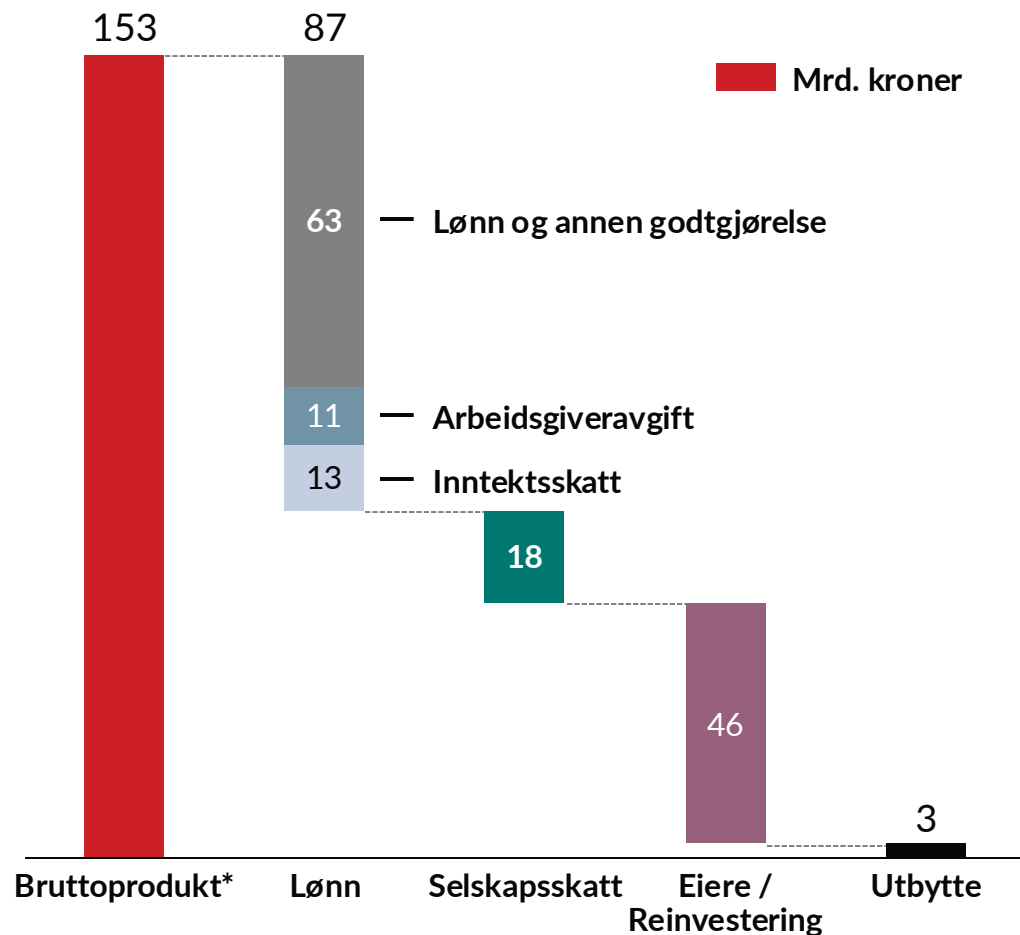
Privat næringsliv gir store samfunnsbidrag og ringvirkninger

Det private næringslivet bidrar årlig med **153 mrd.** i verdiskapning. Dette kommer de **150 000 sysselsatte** i private bedrifter til gode, samtidig som det nytter fellesskapet gjennom å være opphavet til **77 mrd.** i skatteinntekter, og **millioner i donasjoner** årlig. Mange lokalsamfunn i Trøndelag er helt **avhengige av hjørnestensbedriften** for å overleve. Kapitalavkastningen i bedriftene blir først og fremst brukt til å reinvestere i egen eller andres bedrift, noe som sørger for verdiskapning og ringvirkninger også i fremtiden. **Kun 2%** av verdiskapningen går i eiernes lomme.

Kun 2% av verdiskapningen tas ut av bedriften som utbytte. 69% tilfaller lønnsmottakere og staten, resten reinvesteres

Fordelingen av verdiskapning i privat sektor

Lønn – 57%

En stor del av verdiskapningen i en bedrift blir betalt ut i lønn til de ansatte, samt relaterte kostnader. Dette er kapital som kommer lokalsamfunnet til gode i form av blant annet mer økonomisk aktivitet samt økt etterspørsel etter varer og tjenester.

Selskapskatt – 12%

En annen del av verdiskapningen til en bedrift blir betalt i selskapskatt som stat, fylkeskommune og kommune bruker for å finansiere velferdsgoder som skole, sykehus, veier og nasjonal sikkerhet. Her vil også arbeidsgiveravgiften og personskatten øke tallet.

Eiere – 31%

Resten av verdiskapningen tilfaller eierne. Dette kommer regionen til gode fordi en betydelig andel reinvesteres for å dekke kapitalslit og ekspandere. Dette legger grunnlaget for opprettholdt vekst og verdiskapning i fremtiden. En stor andel vil også anvendes for å betjene formuesskatten.

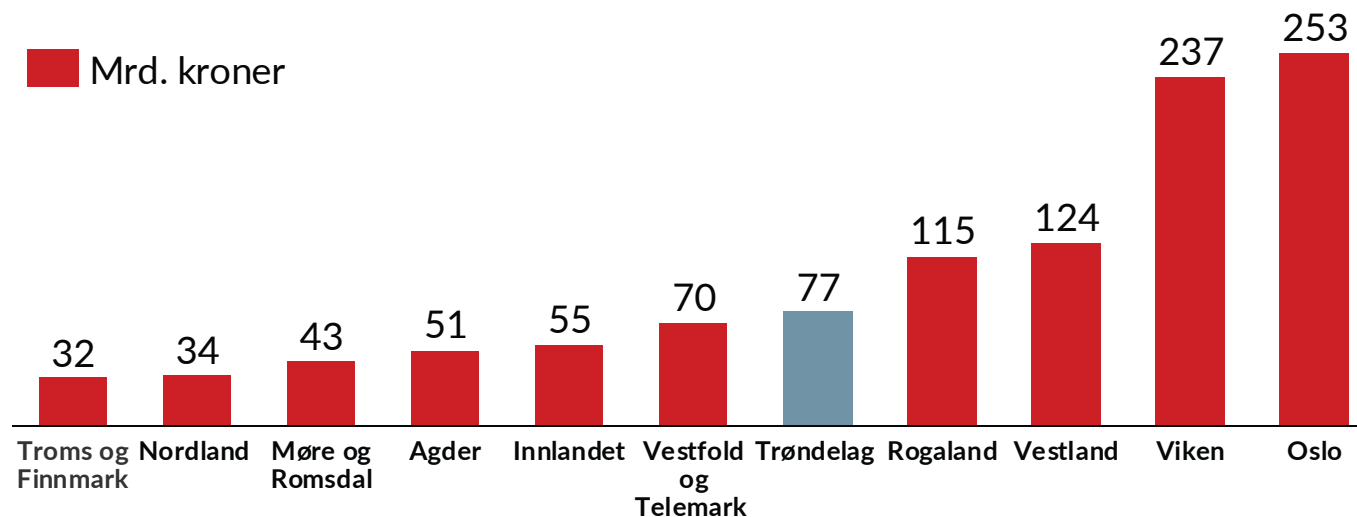
Kilde: Egne analyser, DFØ
*Se appendix for definisjon av verdiskapning

Samfunnsbidrag og ringvirkninger

Trøndersk økonomisk verdiskapning finansierer offentlig sektor

Den totale skatteinngangen fra Trøndelag fylke var på **77 mrd.** i 2023. Dette tilsvarer ca. 570 000 barneskoleplasser eller 77 000 sykehjemsplasser hvert år.

Dette er skattepenger fra både personlige og upersonlige skatteyttere i begge sektorer – men de har sitt opphav i aktivitet i privat sektor. Rundt **42 mrd.** er estimert å komme fra skatt fra private bedrifter og deres sysselsatte.

Tallet er hentet fra estimater på personskatt, arbeidsgiveravgift og selskapskatt

Trøndelag som region bidrar alene med

77 mrd.

i skatt til velferdsstaten hvert år.

Av dette kommer rundt

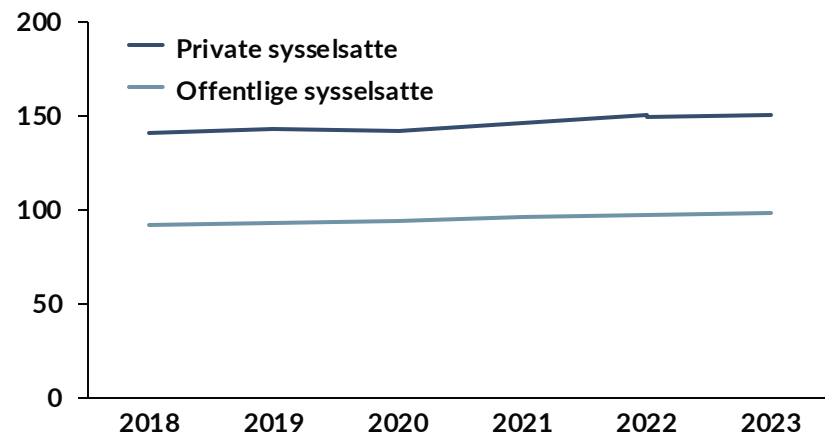
54,5%

direkte fra skatt fra private bedrifter og deres sysselsatte.

Det private næringslivet i Trøndelag sysselsetter 6 av 10 av alle i arbeid – dette har flere positive ringvirkninger

Av Trøndelags **247 696** sysselsatte er **6 av 10**, eller **150 405** ansatte i privat sektor (2023)

Sysselsatte i Trøndelag (1000)

Økonomisk stabilitet og vekst: Arbeidsplasser gir folk en stabil inntekt, som bidrar til å opprettholde og stimulere økonomien. Når folk har penger å bruke, øker etterspørselen etter varer og tjenester, noe som skaper en positiv syklus som kan føre til økonomisk vekst.

Personlig utvikling og mestring: Arbeid gir mennesker en følelse av mening, identitet og tilhørighet. Gjennom jobb får man mulighet til å utvikle ferdigheter, lære nye ting og oppleve mestring, noe som kan øke selvtilliten og tilfredsheten i livet.

Innovasjon og samfunnsutvikling: Arbeidsplasser driver innovasjon ved at ansatte utvikler og forbedrer produkter og tjenester. Dette gjør bedrifter og samfunnet mer konkurransedyktig, som bidrar til å utvikle lokalsamfunnet. Økt aktivitet kan føre til forbedret infrastruktur, flere tjenester, nye boliger og bedre levestandard for lokalbefolkningen.

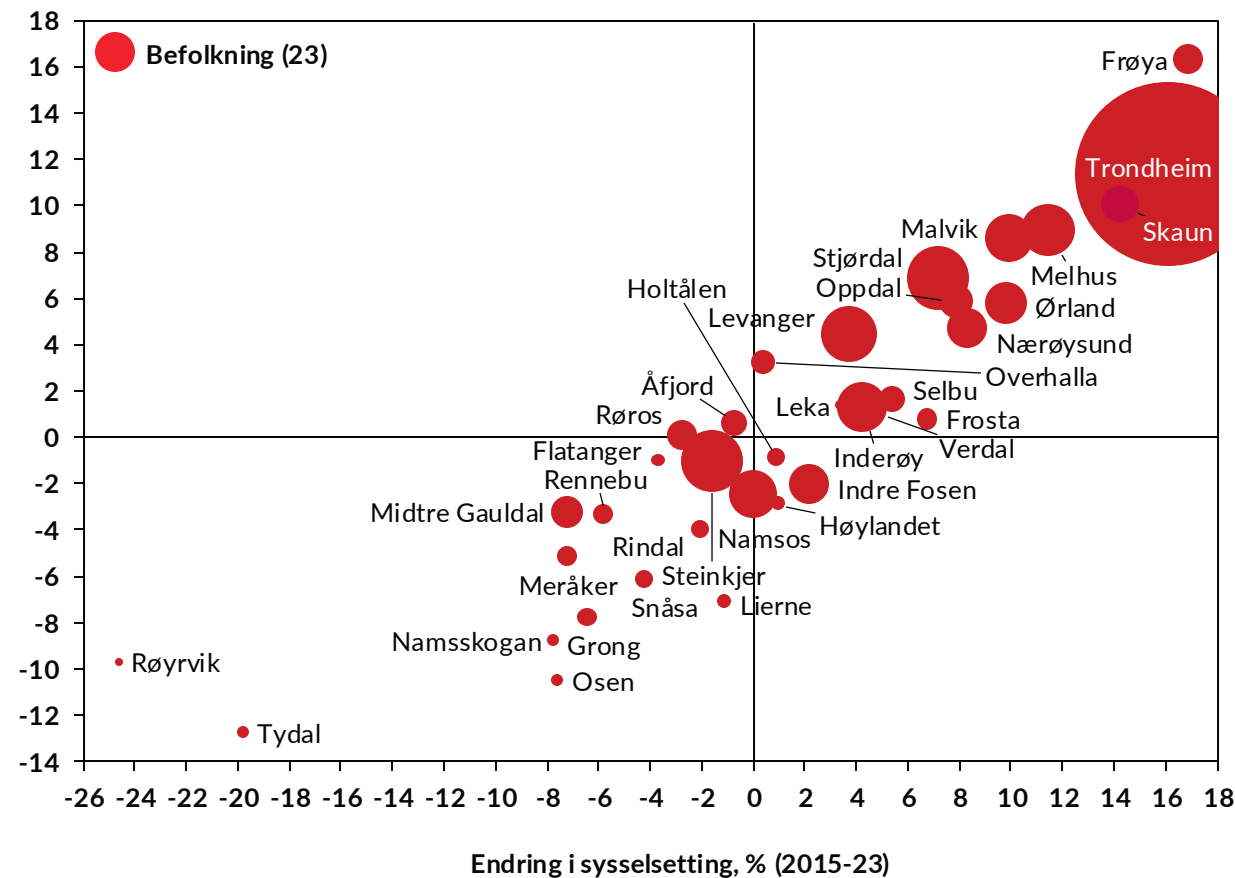
Når arbeidsplassene forsvinner, forsvinner lokalsamfunnet med dem

Det er en **klar sammenheng mellom sysselsetting og befolkningsvekst**. Når arbeidsplasser forsvinner, forvitrer også lokalsamfunnet, med fraflytting, svakere næringsliv og redusert tjenestetilbud som konsekvens.

Kommuner som Trondheim, Stjørdal og Frøya viser hvordan flere arbeidsplasser skaper befolkningsvekst og styrker lokalsamfunnet. Flere jobber tiltrekker nye innbyggere, som gir økt aktivitet og forbedrede tjenester. **Resultatet er økt verdiskapning og vekst i skatteprovenyet.**

Kommuner som Røyrvik og Tydal illustrerer motsatt effekt: Færre arbeidsplasser fører til fraflytting og svekker lokalsamfunnet. Redusert befolkning forsterker utfordringene, og **lokalsamfunnene risikerer å havne i en negativ spiral.**

Endring i befolkning, % (2015-23)

Private bedrifter investerer i lokalsamfunnet for å kunne tiltrekke seg arbeidskraft og skape verdier

Naturressurser legger geografiske rammebetingelser

Trøndelag, med et stort geografisk spenn, inneholder unike muligheter for landbruk, havnæring og mineralutvinning.

Bedrifter som utvinner naturressurser vil av naturlige årsaker være nødt til å være lokalisert i nærheten av naturressursene – og ofte langt vekk fra de store befolkningsentrene.

Bransjen er ofte arbeidsintensiv, noe som gjør situasjonen enda mer krevende.

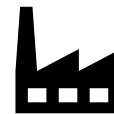

Bedriften behøver arbeidskraft og investerer i lokalsamfunnet

Bedriften er avhengig av kvalifisert arbeidskraft, noe det i utgangspunktet vil være vanskelig å tiltrekke seg.

Dette krever dermed at bedriften igangsetter nødvendige tiltak for å tiltrekke seg arbeidskraften.

For å tiltrekke seg aktuelle arbeidstakere må de friste med andre faktorer enn kun lønn. **Lokalområdet må også være et attraktivt sted å leve.**

Lokalsamfunnet kommer styrket ut og bedriften skaper verdier

Bedriften investerer i blant annet aktivitetstilbud for å gjøre lokalsamfunnet til et mer attraktivt sted å flytte til for familier, eksempelvis fotballbaner og idrettsarenaer.

Dette vil skape **ringvirkninger** for lokalsamfunnet, da det eksisterende innbyggere til gode og tiltrekker seg flere tilflyttere.

Bedriften får nok arbeidskraft, og er i stand til å skape verdi – som igjen skaper ytterligere ringvirkninger.

Uten laksenæringen ville Frøya/Hitra hatt et mye dårligere livsgrunnlag

Frøya er hjem til flere store aktører innenfor laksenæringen. En av disse er Måsøval som omsatte for over 1,8 mrd. kroner i 2023. På øygruppen finner man også Salmar, som er **verdens nest største** produsent av atlantehavslaks. Den geografisk konsentrerte verdikjeden deres har ført til at hovedkontoret deres befinner seg på Frøya. I 2019 hadde SalMar om lag 700 ansatte på øya, noe som utgjorde over 12% av øyas befolkning.

Foredlingsfabrikkene på øya krever store mengder arbeidskraft, og dette har vært noe private aktører har investert i. Utover å være en viktig sysselsettende aktør på øya, samt bidra til økt lokal kjøpekraft ved å være en stor lønnsutbetaler, har bedriftene donert store summer til sosiale formål. Lønnskostnadene til Salmar i 2022 var **tre ganger så store** som Frøya kommune sine driftsinntekter.

Gjennom initiativer som «Salmar-fondet» har de donert store summer til lokalsamfunnet på Frøya, i tillegg til andre steder i Midt- og Nord-Norge. Fondet er organisert etter **selskapets virksomhetsområde**, og de investerer dermed i lokalmiljøet rundt sine ansatte.

Røde prikker markerer noen prosjektene på Frøya som har fått midler fra Salmar

På Frøya/Hitra har det lokale næringslivet, ikke minst laksenæringen, lagt igjen store beløp i form av frivillige bidrag til utvikling av lokalsamfunnet. Ett av donasjonsobjektene har vært Frøya Flerbrukshall, hvor lokal ungdom har et utstrakt fritidstilbud. Videre har de vært en viktig støttespiller av utbygningen av øyas videregående skole samt kulturfestivaler.

Uten private aktører hadde ikke velferdstilbudet vært like godt som i dag

Visste du at...

Offentlige sykehus benytter seg av private leverandører for kritisk medisinsk utstyr

Infrastrukturprosjekter planlegges og gjennomføres svært ofte av private leverandører

Etter utbygningsfasen kan private aktører være ansvarlig for videre drift samt relaterte aktiviteter

Offentlig sektor er avhengig av privat samarbeid

Næringer som helse og utdanning blir ofte ansett som rene offentlige bransjer, men private aktører spiller en nøkkelrolle i å holde de i gang. Private aktørers rolle i disse næringene kan ta flere ulike former, men noen har gjort seg mer bemerket. En økende trend i nyere år har vært at private aktører gjennomfører byggingen og driften av skoler. Innen helsesektoren er private produkter og tjenester viktig for å holde sektoren innovativ. Spisskompetansen som private bedrifter sitter på er viktig for at dette samarbeidet skal være fordelaktig for offentlig sektor.

Private bedrifter forbedrer flere prosesser

Ved å involvere private bedrifter i «offentlige» næringer oppstår det flere fordeler. Konkurransen i markedet bidrar til å opprettholde konkurransedyktige priser mens hele prosessen effektiviseres. Risikodelingen som oppstår i joint-venture partnerskap er også fordelaktig for offentlig sektor. Dette er fordeler som offentlig sektor ikke er i stand til å skape på egenhånd, og private bedrifter er derfor nødvendig for operasjonell og kostnadseffektivitet.

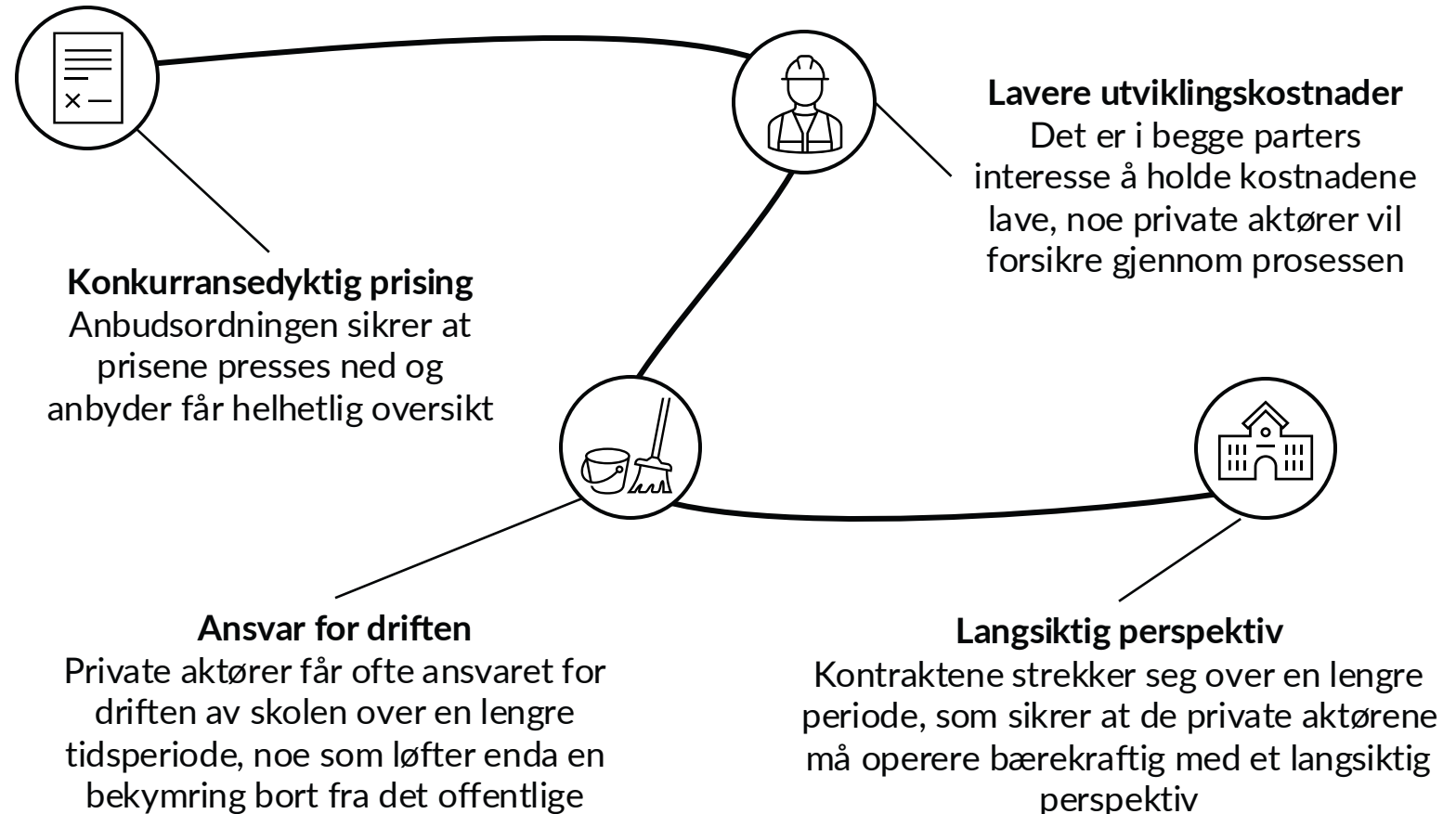
Våre viktigste offentlige tilbud er avhengige av det private

Privat sektor kan bidra på flere plan når det kommer til bygging og drift av skoler

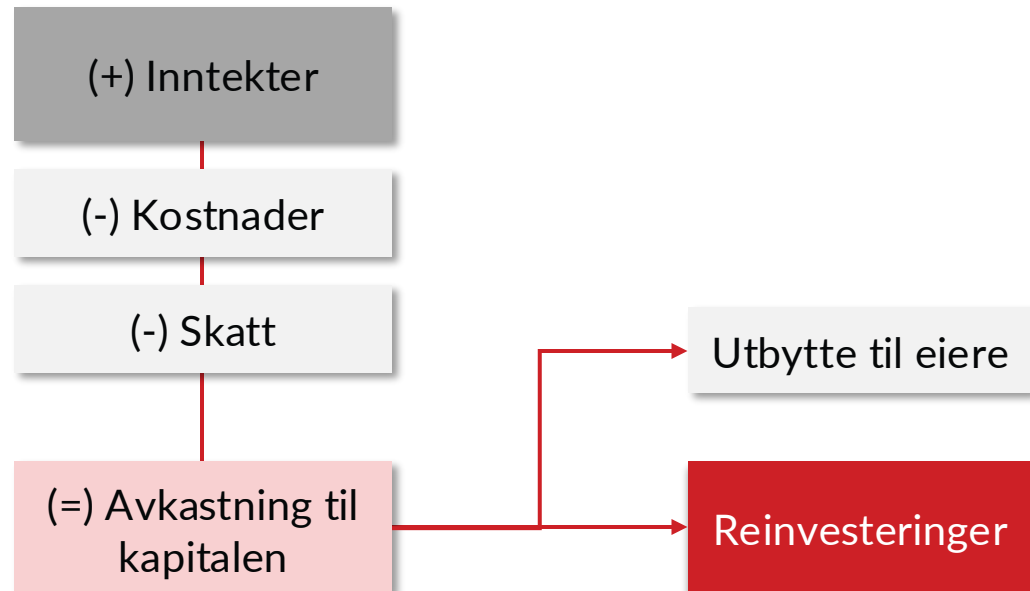
Offentlig-privat samarbeid (OPS) innen skolebygging og -drift har vært et aktuelt tema i flere år. Det går ut på at **private aktører bygger og drifter skoler**, ofte med avtaler om at det offentlige kan overta etter en lengre tidshorison.

Noen fordeler ved OPS ved bygging av skoler er at **byggekostnadene reduseres**, man får raskere oppstartstid og de langsiktige kontraktene insentiverer bærekraftige bygninger.

På Doffin, hvor man finner anbudsutlysningene, har det vært **hundrevis av anbud** ute for bygningsprosjekter relatert til skoler i Norge.

Kapitalavkastning vil i stor grad gå til reinvesteringer som akselererer morgendagens vekst og verdiskapning

Samme bedrift

Investeringer i forskning og utvikling og anleggsmidler legger grunnlaget for videre drift og verdiskapning.

Andre bedrifter

Avkastningen i en bedrift kan være en katalysator for vekst og verdiskapning i andre bedrifter.

Samfunnstjenende formål

Mange bedrifter deler ut noe av overskuddet sitt til samfunnstjenende formål

Etter at kostnadene er betalt og arbeidstakere og stat har fått sin del av verdiskapningen, sitter bedriftens eiere igjen med en sum. En vanlig feiloppfatning er at dette er penger som går til eiernes personlige forbruk. I realiteten vil det meste av disse midlene reinvesteres – enten i eller utenfor bedriften.

Reinvestering i og utenfor bedriften akselererer verdiskapning

For at bedrifter skal vokse trenger de kapital

Kapital er en nødvendig katalysator for verdiskapning
 Kapital muliggjør investeringer i anleggsmidler og FoU. For Trøndelag, som en teknologitung region, er kapitaltilgangen særlig viktig ettersom at den muliggjør investeringer i FoU. For at Trøndelag skal bevare sine konkurransefortrinn innen sektoren er reinvesteringer fra eget eller andres utbytte kritisk.

Reinvesteringer skaper en multiplikatoreffekt

Når pengene blir satt i omløp oppstår det en multiplikatoreffekt ved at en bedrifts investering er en annen bedrifts salgsinntekt. Dette skaper verdi for arbeidstakere, kapitaleiere og stat som forplanter seg videre i samfunnet. Denne multiplikatoreffekten spiller en spesielt viktig rolle i utviklingen av små lokalsamfunn.

Utbyttet fra Salmar skaper vekst i andre bedrifter

Kverva er et norsk investeringselskap som ble etablert som et holdingselskap for eierskapet i Salmar. Gjennom årene har de investert i mange selskaper, hvorav det meste er innen sjømatsektoren. De tilfører kapital og kompetanse til selskapene, noe som har gitt utslag i form av stor vekst og verdiskapning.

Fra 2018 til 2024 utgjorde 9 mrd. kroner i utbytte fra Salmar om lag 90% av investeringskapitalen i perioden. Av dette ble 7,2 mrd. kroner brukt til å investere i porteføljeselskapene. I Scale AQ, hvor de eier 93% av aksjene, har veksten i omsetning fra 2018 til 2023 vært på over 330%.

Fremtredende aktører i Trøndelag har bidratt med flere hundre millioner til lokalsamfunnet

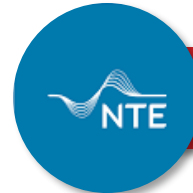
Noen bidragsytere fra Trøndelag

1

Sparebank 1 SMN

Sparebank 1 SMN gir ut store deler av sitt overskudd i *samfunnsutbytte*. De har som formål å bidra til at regionen skal bli et bedre sted å bo for alle. De har siden 2015 donert over **885 mill.** til Trøndelag.

Sparebank 1 SMN støtter lokale bedrifter og aktiviteter som engasjerer og løfter nærområdet. Deres bidrag er en viktig faktor for bedre levekår.

NTE

NTE (Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk) betaler årlig vesentlige beløp tilbake til samfunnet. I 2023 betalte de, gjennom utbytte, sponsing, skatter og avgifter, totalt **878 millioner kroner** tilbake til samfunnet.

Sponsorprogrammet deres retter seg mot idrett, kultur og andre formål som bidrar til å bedre Trøndelag som region.

Investeringer i kulturelle institusjoner støtter bransjer som bidrar til en mer attraktiv region

Noen av Reitan-systemets donasjonsobjekter i Trøndelag

Britannia

Odd Reitan, hovedeier i Reitan, kjøpte i 2015 hotellet Britannia. Oppussingen av hotellet har beløpet seg til over **1,2 mrd. kroner.**

På tross av at prosjektet har gått med flere titalls millioner i underskudd de siste årene så er hotellet et viktig monument for Trøndelag, som tiltrekker seg turister fra hele verden.

Nye Hjorten Teater

I 2025 skal Nye Hjorten Teater åpne dørene sine midt i Trondheim. Teaterets initiativtaker er Ole Robert Reitan, som meddelte at han lenge hadde drømt om et nytt folketeater i barndomsbyen.

Produktfakta har anslått kostnadene ved bygningen til **410 mill. kroner.**

Samfunnsbidrag og ringvirkninger

Formuesskatt på arbeidende kapital er i praksis en brems for fremtidig verdiskapning

Hva er formuesskatten?

Formuesskatten er en skatt rettet mot nettoformuen til privatpersoner, og dermed deres eierandeler i selskaper også. Skattesatsen er progressiv og tar ikke hensyn til bedriftens inntjening, men heller markedsverdien.

Hvorfor er formuesskatten så skadelig?

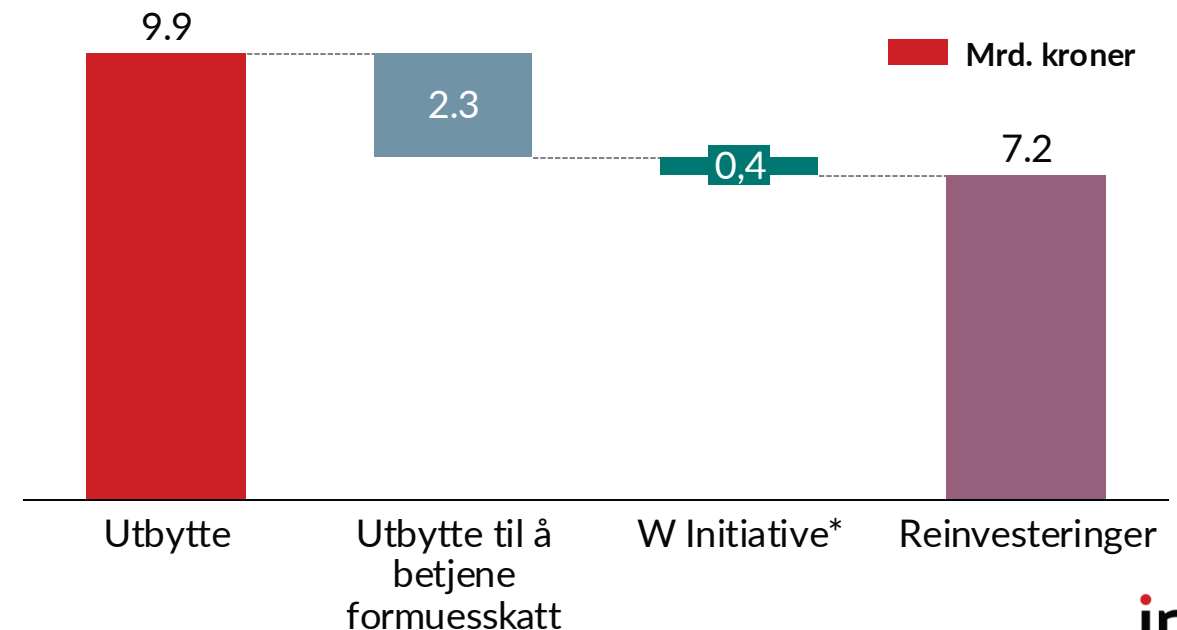
Siden formuesskatten beregnes ut ifra nettoformue og markedsverdi så samsvarer den ikke nødvendigvis med bedriftens og eiernes likviditet. Siden 2021 har over 70 av Norges rikeste flyttet til utlandet grunnet skatten.

Et eksempel fra Kverva

Investeringselskapet Kverva eier store deler av Salmar, og de større aksjonærene blir pålagt formuesskatt for eierskapet. Av de 9,9 mrd. kronene som Kverva har mottatt i utbytte og inntekter fra 2018 til 2024 så har 2,3 mrd. kroner blitt brukt til å betjene formuesskatten.

Dette betyr at **reinvesteringsevnen har blitt redusert med 23%**, noe som potensielt kunne vært investert i nye selskaper og bidratt med verdiskapning. Hadde eierne flyttet til Sveits så ville Kverva ha sluppet å ta ut utbytte til denne formuesskatten, som ville forbedret investeringsevnen deres.

I perioden mellom 2018 og 2024 gikk 23 % av utbyttet i Kverva til formuesskatt – resten ble reinvestert eller donert til samfunnet

Kilder: Kverva, DN, W Initiative

*W Initiative er en humanitær stiftelse som jobber for økt livskvalitet hos barn og unge

03

Privat sektor i Trøndelag - Sterk i dag, svak i morgen?

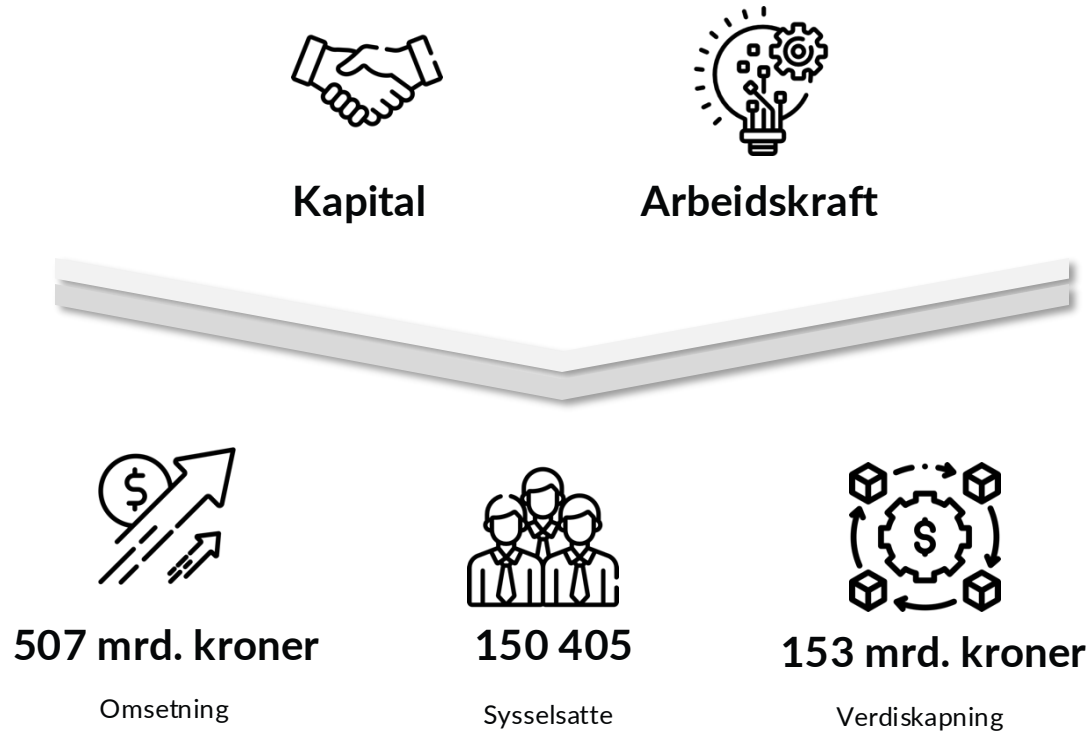
Det private næringslivet i Trøndelag står overfor utfordringer knyttet til **begrenset tilgang på risikokapital, redusert mulighet for reinvestering og tap av kompetanse**. For å sikre at regionens næringsliv forblir konkurransedyktig og robust i fremtiden, er det avgjørende at samfunnet legger til rette for gode rammevilkår og støtter tilveksten av ny kapital og kunnskap.

For å kunne skape de ønskede ringvirkningene fremover trenger de private bedriftene anerkjennelse og riktige rammevilkår

Dagens næringsliv har skapt store ringvirkninger med kapital og arbeidskraft

...og det vil også fremtiden avhenge av

Nødvendige rammebetingelser

Reinvesteringer

Bedrifter er avhengig av en høy reinvesteringstakt for å vokse

Kompetanse

Næringslivet er avhengig av nok og riktig kompetanse

Risikokapital

Bedrifter i startfasen behøver risikovillig kapital

Rammebetingelsene for verdiskapning står overfor tre store utfordringer

Reinvesteringer

Formuesskatten reduserer reinvesteringsevnen til bedrifter

Omfordeling er viktig, men formuesskatten går direkte på bekostning av investeringer både i og utenfor verdiskapende bedrifter.

Noen modne selskaper i svært verdiskapende bransjer klarer i utgangspunktet å håndtere formuesskatten, samtidig som den vil senke investeringstakten utenfor selskapet. For selskaper i sterk vekst vil formuesskatten bety svakere vekst på grunn av mindre investeringer.

Kompetanse

Arbeidskraft med rett kompetanse er vanskelig å tiltrekke og beholde

I NHOs kompetansebarometer 2023 svarte 59% av responderende bedrifter i Trøndelag at de i stor eller noen grad har et udekket kompetansebehov.

Til tross for at NTNU holder til i Trøndelag ser man at mye kompetanse forlater regionen etter endt utdanning.

I bygdene har hjørnestensbedriftene bidratt til at flere ønsker å bli – likevel er tilgang på rett arbeidskraft et problem.

Risikokapital

Liten tilgang på risikokapital forhindrer morgendagens vekstrakter

Begrenset tilgang på privat og offentlig risikokapital reduserer sjansen for å skape flere suksessfulle trønderske bedrifter.

Ekstern kapital er en nødvendighet for yngre bedrifter som enda ikke går med overskudd og derfor ikke har muligheten til å reinvestere.

Til tross for eksisterende aktører i Trøndelag er tilgangen på risikokapital enda et problem, i regionen som nasjonalt.

Gode tiltak vil støtte trøndersk næringsliv i vekst og verdiskapning

Reinvesteringer

Fjerne formuesskatten på arbeidende kapital

Å fjerne formuesskatten vil føre til en økning i reinvesteringer. Sett fra et historisk perspektiv er det disse reinvesteringene som bidrar til det meste av veksten i næringslivet, og slik vil det fortsette å være i tiden som kommer.

Økningen i reinvesteringer vil også på sikt føre til høyere skatteinntekter som følge av at bedrifter blir større og mer verdiskapende. Trenden med donasjoner og samfunnstjenende partnerskap vil også kunne fortsette å vokse.

Kompetanse

Øke støtten til industrielle økosystemer som skaper attraktive arbeidsplasser

Som følge av et attraktivt arbeidsmarked vil kompetanse ha et insentiv til å holde seg i regionen. Bedrifter og det offentlige vil videre forbedre levekårene i regionen.

Trøndelag som region har en enorm kompetansepool gjennom NTNU, hvor noen av landets klokeste hoder befinner seg. Et mer attraktivt arbeidsmarked vil bidra til å bevare denne kompetansen, samt tiltrekke seg kompetanse fra andre områder, for å kunne vokse Trøndelag videre.

Risikokapital

Øke kapitalallokeringen til trønderske offentlige tidligfase-investorer

Nye vellykkede bedrifter vil vokse frem og bidra til den regionale utviklingen. Disse bedriftene vil være svært viktige når oljenæringen skal utfases.

Ikke alle bedrifter som henter kapital vil lykkes. Men de som gjør det vil utgjøre bærebjelkene i samfunnet

«Staten bør tilføre langt mer kapital til både Investinor og Nysnø»

-Startuplab

Uten riktige rammevilkår vil dagens sterke Trøndelag være dårlig posisjonert for fremtiden. Private bedrifters ringvirkninger er den skjulte driveren i regionen

Enorme ringvirkninger fra private bedrifter

- **3,5 mill. kroner omsetning og 1 mill. verdiskapning per sysselsatt**

De 14 821 private bedriftene i Trøndelag er avgjørende for bosetting, sysselsetting og offentlige tilbud. I sum representerer de store, de mellomstore og de små bedriftene kjernen i et økosystem som holder lokalsamfunn og Trøndelag som helhet i livet.

- **98% av verdiskapningen går tilbake til arbeidstakere, skatter og reinvesteringer**

Overskuddet som private bedrifter sitter igjen med etter at alle kostnadsposter er fratrukket vil bli anvendt i regionen, og bidra til økonomisk vekst. Det er kun en liten del som går i eiernes lommer.

- **De private bedriftene i Trøndelag bidrar direkte med 42 mrd. kroner i skatteinntekter**

Skatteinntektene som stammer fra regionen blir brukt til å finansiere offentlige tjenester og goder.

- **6 av 10 er sysselsatte i privat sektor**

På tross av at Trøndelag har en sterk offentlig sektor, i form av blant annet NTNU og St. Olavs Hospital, så er privat sektor den største arbeidsgiveren i regionen. Dette er mye grunnet de større bedriftene.

...men samtidig grå skyer på himmelen

- **Begrenset tilgang på risikokapital**

Trøndelag som region har en sterk historikk med suksessfulle oppstartsbedrifter, hvor institusjoner som NTNU og SINTEF har vært viktige bidragsyttere. Likevel er ikke tilgangen på risikokapital like god som den burde være, og dette fører til at mange av morgendagens løsninger ikke får vokse frem.

- **For svak kommersiell styrke og kompetanse**

På tross av Trøndelags posisjon som teknologihovedstad, med NTNU og regionens unike kompetanse, er det for lite kraft i den kommersielle delen av økosystemet. Det kan bla. skyldes at Norge ikke har de rette virkemidler eller kultur for å stimulere kommersiell innovasjon. Dette kan svekke det regionale arbeidsmarkedets attraktivitet og bidrar til at regionen mister viktig kompetanse.

- **Formuesskatten svekker næringslivets vekst**

Bedrifter og med eiere bosatt i Norge/Trøndelag blir hemmet av de norske skattene på eierskap i næring (formues- og utbytteskatt). Ved å bruke markedsverdi fremfor likviditet som beregningsgrunnlag blir eiere nødt til å ta ut utbytte for å dekke kostnaden, noe som reduserer evnen til reinvesteringer, som er nøkkelen til vekst hos bedrifter.

Følgende har jobbet på prosjektet

Sara Harneshaug

Konsulent

Strategi

sara.harneshaug@juniorconsulting.no

Adam Kulås Wibe

Konsulent

Strategi

adam.wibe@juniorconsulting.no

Astrid Seland

Konsulent

Strategi

astrid.seland@juniorconsulting.no

Magnus Bautz-Holter

Prosjektleder

Strategi

magnus.bautzholter@juniorconsulting.no

Anders Rodem

Ansvarlig partner

Junior Consulting

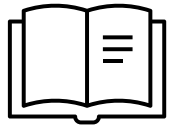
anders.rodem@juniorconsulting.no

04

Appendix

Hvordan definerer vi verdiskapning?

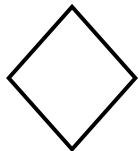
Hva er verdiskapning?

Vi benytter SSBs definisjon for bearbeidingsverdi til faktorpriser:
Markedsverdien av omsetningen tillagt tilskudd fra staten og trukket fra produktinnsats og avgifter

Hvorfor er det relevant?

Verdiskapning er et godt mål på avkastningen til både arbeidskraften og kapitalen i Trøndelag. Verdiskapning skaper ringvirkninger som forplanter seg

Hvem mottar verdien?

Verdiskapningen i en bedrift fordeles på arbeidstakerne, kapitaleierne og staten. Hvem som får mest avgjøres av skatteregler og lønnsoppgjør

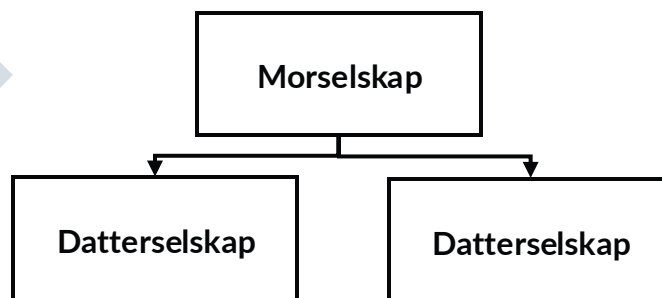
Andre definisjoner

Bearbeidingsverdi til faktorpriser er et godt mål på regionens evne til å skape avkastning på kapital og arbeidsinnsats. Det finnes likevel alternative måter å definere verdiskapning på, da denne definisjonen ikke tar høyde for alt folk verdsetter. Sosial verdi, bærekraft og kulturell verdi er også verdiskapning.

Datagrunnlag

Dataen som legges til grunne for deler av den økonomiske analysen av Trøndelag er data fra Statistisk Sentralbyrå samt finansiell data fra **25 541 unike bedrifter med over 100 000 kroner i omsetning** i et av regnskapsårene mellom 2018 og 2023 og med forretningsadresse i Trøndelag fylke. Datakilden er finansdatabasen Valu8, levert av Valuation Europe AB. Tallene herfra er hentet fra Brønnøysundregisteret. For den endelige analysen har vi valgt å se på konsoliderte regnskapstall for konsernet, dersom det er relevant. Visse organisasjonsformer som benyttes av foretak innen statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning er utelukket fra analysen.

Vi baserer vår analyse på konsoliderte konsernregnskapstall fra morselskapet i et konsern

Utelatte organisasjonsformer

Regionalt helseforetak (RHF), Helseforetak (HF), Interkommunalt samarbeid (IKS), Pensjonskasse (PK), Statsforetak (SF)

Om datasettet

Datakilde	Valu8
Antall bedrifter	25 541
Tidsrom	2018-2023
Omsetning (18-23)	>100 000
Geografisk område	Trøndelag fylke
Sektor	Privat sektor
Næringer	Alle i standard for næringsgruppering (SN 2007)
Organisasjonsformer	AS, ASA, ENK, SA, STI, BEDR, BBL, DA, ANS, FLI, GFS, ESEK, BRL, SÆR, SEK, ANNA

Hvordan definerer vi en verdikjede?

En verdikjede er en fremstilling av selskapets verdiskapningsprosess

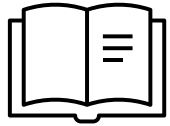
Den fanger opp alle prosesser som inngår i ferdigstillingen av et produkt, fra råvare til ferdigvare.

Fortjenesten i en verdikjede fremkommer gjennom merverdien som oppstår under de ulike aktivitetene.

Praktisk eksempel

Hvordan definerer vi en næringsklynge?

En konsentrasjon av virksomheter fra samme eller relaterte næringer som samhandler og innoverer gjennom kompetansedeling og samarbeid.

Lik geografisk plassering gir innovasjons- og konkurransefordeler til medlemmene i næringsklyngen.

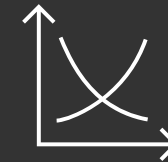

Økt fokus på regionale næringsklynger i nyere tid som kan gi grunnlag for internasjonal konkurransedyktighet.

Hva kjennetegner en velfungerende næringsklynge?

Faktorforhold

Etterspørselsforhold

Relaterte og støttende næringer

Innenlandsk konkurranse

Ringvirkninger fra privat næringsliv

Det private næringslivet bidrar med mye mer enn bare skatt. Vi har utforsket det private næringslivets samfunnsbidrag i Trøndelag, med fokus på de faktorene vi anser som mest betydningsfulle.

Faktor	Rasjonale for inkludering i analyse
Skatteproveny	Offentlige goder finansieres av skatter og avgifter
Arbeidsplasser	Sysselsetting er svært viktig som en stabiliserende faktor i samfunnet
Verdiskapning	Verdiskapning fordeles til arbeidskraft, kapitaleiere og stat
Bidrag til det offentlige	Mange offentlige goder er avhengige av private underleverandører
Løsninger for en bedre verden	Trønderske idéer gjør hverdagen enklere for folk over hele verden
Regional utvikling	Private arbeidsplasser gir levekår til hele regionen
Sosiale donasjoner	Bedrifter gir årlig milliarder til samfunnet

Viktigste samfunnsbidrag

Skatteproveny

Arbeidsplasser

Verdiskapning

Bidrag til det offentlige

Løsninger for en bedre verden

Regional utvikling

Samfunnsutbytte

Kildeliste (1/3)

Kilde	Sidetall	URL
European Innovation Council	7	https://eic.ec.europa.eu/eic-prizes/european-capital-innovation-awards/meet-winners-2021-european-capital-innovation-awards/third-place-trondheim-norway_en
Oslo Business Region	7	https://oslobusinessregion.no/articles/six-unicorns-and-counting-meet-norwegian-tech-stars
NTNU	8	https://www.ntnu.no/student/trondheim#:~:text=Trondheim%20er%20kjent%20for%20sitt,setter%20sitt%20preg%20p%C3%A5%20byen.
NTNU	8	https://www.ntnu.no/forskning
Azets Consulting	8	https://www.azetsconsulting.no/impelloanalysen/
Trøndelag fylkeskommune	8, 19	https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/naring-og-innovasjon/Energi-industri-og-mineraler/
NTNU	10	https://www.ntnu.no/tall-og-fakta
Næringsforeningen i Trondheimsregionen	10, 19	https://www.nitr.no/
Store Norske Leiksjon	11	https://snl.no/n%C3%A6ringsklynge#:~:text=N%C3%A6ringsklynge%20er%20en%20teori%20som,har%20f%C3%A5tt%20spesielt%20stor%20oppmerksomhet.
Statistisk sentralbyrå	12, 17	https://www.ssb.no/statbank/table/13472
Menon Economics	12	https://www.menon.no/eksportmeldingen-2024-et-arlig-dypdykk-i-norges-eksport/
DFØ	15	https://statsregnskapet.dfo.no/

Kildeliste (2/3)

Kilde	Sidetall	URL
Statistisk sentralbyrå	18	https://www.ssb.no/statbank/table/07459
Statistisk sentralbyrå	18	https://www.ssb.no/statbank/table/13470
Adresseavisa	20	https://www.adressa.no/tag/salmar/
Hitra Frøya	20	https://www.hitra-froya.no/
Avisa Frøya	20	https://www.avisafroya.no/
Salmar	20	https://www.salmar.no/baerekraft/menneske-og-samfunn/
Statistisk sentralbyrå	20	https://www.ssb.no/statbank/table/01222
Proff	20	https://www.proff.no/selskap/salmar-asa/kverva/akvakultur/IFVV5WE000M
Frøya kommune	20	https://www.froya.kommune.no/tjenester/administrasjon/okonomi/budsjett-og-arsrapporter/budsjetter/
Regjeringen	21	https://www.regjeringen.no/no/dokument/anbud-og-konsesjoner/id438824/
NRK	21, 22	https://www.nrk.no/sok/?q=privat+anbud
Doffin (DFØ)	22	https://www.doffin.no/

Kildeliste (3/3)

Kilde	Sidetall	URL
Kverva	24	https://kverva.no/kverva-investeringer
Proff	24	https://www.proff.no/selskap/scaleag-hovedkontor/trondheim/maskiner-og-utstyr/IGCC79E10PO
Sparebank 1 SMN	25	https://www.sparebank1.no/nb/smn/om-oss/samfunnsutbytte.html
NTE	25	https://nte.no/blogg/forelopig-arsresultat-nte-vokser-videre-og-leverer-et-solid-2023-resultat/
Produktfakta	26	https://www.produktfakta.no/nye-hjorten-teater-postens-moderna-museum/prosjekt.html#:~:text=Nybygg%20av%20teater%20som%20best%20%C3%A5r,er%20valgt%20Skibnes%20Arkitekter%20AS.
NRK	26	https://www.nrk.no/trondelag/na-apner-hotellet-britannia--har-kostet-over-en-milliard-a-renovere-1.14497460#:~:text=%C3%98nsket%20%C3%A5%20bygge%20et%20lukkeshotell&text=Ambisjonen%20har%20v%C3%A6rt%20%C3%A5%20bygge,Han%20kj%C3%B8pte%20hotellet%20i%20201
Proff	26	https://www.proff.no/selskap/britannia-hotel/-/hoteller-og-andre-overnattingssteder/IF5TOUY00LQ-1
DN	27	https://www.dn.no/politikk/ny-forskning-formuesskatten-sender-01-prosent-av-de-superrike-til-utlandet-hvert-ar/2-1-1609260
W initiative	27	https://www.w-initiative.com/
NHO	30	https://www.nho.no/tema/kompetanse-og-utdanning/kompetansebarometer/
Shifter	31	https://www.shifter.no/nyheter/startup-nestor-om-statsbudsjettet-sjokkerende/354922

jr. | junior consulting